

Meerderheid Tweede Kamer stemt vóór: dierziektenmonitoring moet weg bij de GD

‘Gewogen’ en te licht bevonden

SP-Tweede Kamerlid Henk van Gerven is fel: de diergezondheidsmonitoring moet weg bij de Gezondheidsdienst voor Dieren en terug naar de overheid. In juli wist hij een Kamermeerderheid te verwerven voor zijn motie. Welke plannen heeft Van Gerven met de GD? Het Tweede Kamerlid blijkt zich merkwaardigerwijs niet te hebben verdiept in de gevolgen voor de volks- en diergezondheid.

Geesje Rotgers

De motie ‘Van Gerven’ kwam voor de veehouderijsectoren onverwacht op 5 juli 2012 (*zie kader*). De SP, maar ook de PvdA, de PVV, GroenLinks en de PvdD vinden dat de fout die de GD maakte tijdens de Q-koortsbestrijding niet zonder gevolgen mag blijven. De GD hield aan het begin van de Q-koortscrisis gegevens achter. Dat heeft een adequate aanpak vertraagd, met grote humane gevolgen: 4.000 zieken en minstens 25 doden. Een groot deel van die besmettingen was mogelijk te voorkomen geweest als informatie niet was verzwegen. “Het is ongelooflijk!”, stelt SP-Tweede Kamerlid Henk Van Gerven. “De GD verweerde zich door te stellen dat het om privégegevens ging, die eigendom waren van de boeren. Derge-

lijke belangrijke informatie voor de volksgezondheid moet altijd openbaar zijn. Daarom moet de overheid het beheer krijgen over dit soort belangrijke gegevens en niet de boeren zelf”, licht Van Gerven zijn motie toe. Dat de overheid zelf verre van onberispelijk uit de Q-koortscrisis kwam, doet daar niets aan af. SP'er Van Gerven geeft aan niet gekeken te hebben naar de consequenties. “Wij willen dat de dierziektenmonitoring bij de GD weggaat en wordt ondergebracht bij een overheidsinstituut, en daarbij kun je denken aan het RIVM, de NVWA of het CVI. De praktische kant van de reorganisatie moet nog worden uitgewerkt.” Weet het Tweede Kamerlid wel dat de GD tot voor kort toebehoorde aan de overheid? Van Gerven: “Is dat zo? Dat wist ik niet.

Zo zie je maar weer dat niet iedere privatisering succesvol verloopt.”

Financiële gevolgen

De Stichting Gezondheidszorg voor Dieren (nu GD) was tot het jaar 2000 een semi-overheidsinstelling. Medio jaren negentig besloot de overheid om de Gezondheidsdienst te privatiseren om zo een grote kostenbesparing te kunnen doorvoeren. De dierziektenmonitoring kostte in de jaren negentig met 18 miljoen euro per jaar handen vol geld. Het hele bedrag werd betaald door de overheid, weet Tom Oomen die toentertijd hoofd financiële zaken was bij de stichting en later financieel adviseur bij de GD. “De overheid vond dat de Gezondheidsdienst zelf een deel van het benodigde geld uit de markt moest halen.

En dat lukte. In enkele jaren tijd kon het overheidsbudget met tweederde worden teruggebracht. De productschappen stelden zich garant voor een derde van de kosten en de individuele veehouders betaalden samen het laatste deel. Vervolgens werd een flinke efficiëntieslag gemaakt door in tien jaar tijd terug te gaan van zes regionale diensten naar één landelijke Gezondheidsdienst voor Dieren in Deventer. Daarvoor waren op aandragen van de overheid al zes (van de aanvankelijk twaalf) diensten gesloten. De reorganisatie werd in 2005 afgerond. “De overheid was altijd met een of meer adviseurs vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur van de GD en had daar veel invloed”, weet Oomen. “Ieder advies van de overheid werd opgevolgd. Kijk de notulen er maar op na en je zult geen enkel advies vinden dat niet is opgevolgd.” De overheid heeft vervolgens bedankt voor deze rol omdat zij vond dat de GD het prima zonder haar kon stellen. Daarbij speelde mee dat de staat sinds de privatisering permanent op de hoogte wordt gehouden van alle gegevens uit de dierziektenmonitoring.

Gevolgen voor (dier)gezondheid

Van Gerven zegt geen zicht te hebben op de kosten die met het terugdraaien van het besluit van

destijds gepaard zullen gaan. Dat ‘slechts’ een derde van de huidige kosten van de dierziektenmonitoring (totaal 10 miljoen euro per jaar) door de overheid wordt opgebracht, is hem eveneens onbekend. De Tweede Kamer legt met haar motie in feite beslag op de bezittingen van een ander. Dat gaat Toon van Hoof te ver. Van Hoof is voorzitter van de huidige Stichting Beheer Gezondheidsdienst voor Dieren. “Wie de eigendommen van de GD wil hebben, komt bij mij terecht. En ik kan u nu al zeggen dat er niets wordt weggegeven.” Wanneer de overheid zijn ruim 3 miljoen euro terugvordert, zou daarvan slechts een fors uitgekilde dierziektenmonitoring bekostigd kunnen worden. Er zullen dan delen uit de landelijke screening op dierziekten en zoönosen (ziekten die van dier op mens kunnen overgaan, zoals Q-koorts) moeten worden geschrapt. Bovendien zullen de risico's (en kosten) voor de politieke dierziektenbestrijding (bij uitbraak van een ziekte) kunnen toenemen, immers preventie voorkomt politieel.

Kapers op de kust

Bij de Gezondheidsdienst voor Dieren worden jaarlijks 4,3 miljoen diergezondheidstesten uitge-

voerd. Verder geven veehouders en dierenartsen via ‘De Veekijker’ door welke aandoeningen zij tegenkomen op de veebedrijven. Alle informatie bij elkaar geven de overheid en anderen een beeld van de ontwikkelingen op het gebied van dierziekten. De monitoring leidde er bijvoorbeeld toe dat blauwtong (2006), Q-koorts (2007) en het recente Schmallenbergvirus (2010) al in het beginstadium werden ontdekt. “Dat is knap als je bedenkt dat het om nieuwe aandoeningen ging voor Nederland”, meldt een woordvoerder van de productschappen PVE, een van de medefinanciers met ook een publiekelijk belang. Wanneer de dierziektenmonitoring terug moet naar de overheid, heeft de overheid de keuze uit diverse laboratoria voor het wegzetten van ‘het pakket’. Zijn de instituten berekend op deze taak? Het Centraal Veterinair Instituut (CVI), onderdeel van Wageningen UR, ligt gezien het overlappende werkkterrein het meest voor de hand. Ook in 2008 werd al gesproken over een fusie tussen de GD en Wageningen UR, maar

toen kon niet tot overeenstemming worden gekomen. De woordvoerder van het CVI is verast door de vraag en stelt dat er van hernieuwde fusiegesprekken allerminst sprake is. Er is zelfs niet met de gedachte gespeeld om het GD-pakket in te lijven. Een dergelijke reactie is verklaarbaar als je bedenkt dat het CVI jaarlijks 300.000 monsters test en een capaciteit heeft van nog geen 10 procent van de GD. Dat 'kleinduimpje' een grote reus moet opeten, is praktisch gezien een onmogelijke opgave.

Heeft het RIVM wellicht interesse? De woordvoerder van het RIVM schiet in de lach bij het idee. "Wij gaan binnenkort verhuizen naar een soort flatgebouw in Utrecht. Het is daar al schier onmogelijk om koeien en varkens aan te voeren voor sectie. Verder zijn onze onderzoeksfaciliteiten helemaal niet ingericht op dierlijk onderzoek. Wij beperken ons liever tot het humane." Heeft de NVWA wel de ruimte? De NVWA-woordvoerder laat weten dat de organisatie over drie laboratoria beschikt: voor de productveiligheid, voor de voedselveiligheid en een chemisch lab. Een veterinaire lab heeft de NVWA niet.

Naast het benodigde budget, leveren dus ook de faciliteiten problemen op. Het laboratorium van de GD blijkt veruit het grootste en best uitgeruste diergezondheidslab waarover Nederland beschikt.

Twijfelachtig

Merkwaardigerwijze hebben de Tweede Kamerfracties de consequenties van hun motie voor de humane en diergezondheid niet afgewogen. De GD zelf wil niet reageren op de motie. Toon van Hoof, voorzitter van het stichtingsbestuur van de GD, zegt af te wachten tot Van Gerven zich bij hem zal melden. "Dat heeft hij nog niet gedaan." Annechien ten Have heeft ook zitting

Motie 'Van Gerven'

Op 5 juli 2012 werd de volgende motie aangenomen door de Tweede Kamer: "Gehoord de beraadslaging, overwegende dat de Gezondheidsdienst voor Dieren publieke taken uitoefent die grote gevolgen hebben voor de volksgezondheid, maar een privaat orgaan is dat 100% in eigendom is van LTO Nederland, de Nederlandse Zuivel Organisatie en de Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders; van mening dat elke schijn van belangenverstrengeling voorkomen moet worden en de volksgezondheid altijd voorop moet staan; verzoekt de regering, een einde te maken aan de huidige opzet waarin de private Gezondheidsdienst voor Dieren overheidstaken uitvoert en verzoekt de regering, deze taken terug te nemen van de Gezondheidsdienst voor Dieren, dan wel een overheidsdienst te maken van de Gezondheidsdienst voor Dieren."

HENK VAN GERVEN

"Er moet een einde komen aan de huidige opzet waarin de private Gezondheidsdienst voor Dieren overheidstaken uitvoert."

Foto: SP

in het stichtingsbestuur en maakt zich meer zorgen. "Het blijft onvoorspelbaar wat er gaat gebeuren. Maar gezien de forse bezuinigingen die het kabinet moet doorvoeren en het enorme geldbedrag dat ermee is gemoeid als de overheid de dierziektenmonitoring zelf wil uitvoeren, denk ik dat de motie in deze vorm onuitvoerbaar zal zijn."

De verantwoordelijke bewindspersoon is verplicht om een motie uit te voeren, bevestigt het ministerie van EL&I. Murco Mijnlieff, woordvoerder van de staatssecretaris van het ministe-

rie van EL&I: "Wij zijn momenteel bezig met de uitwerking van deze motie. Als we eruit zijn, zullen we eerst de Tweede Kamer informeren." De regel is dat de verantwoordelijke bewindspersoon in overleg met de Kamer een eigen invulling mag geven aan de motie, maar dan heeft deze wel de instemming van de Kamer nodig. De partijen die de motie vlak voor de verkiezingen aannamen, komen nu niet meer aan een meerderheid. Daarvoor moeten zij er nog twee stemmen bij zien te winnen.